

ARVOKKAAT TUULI- JA RANTAKERROSTUMAT

- Tuura -alue
- Natura 2000 -alue

0 500m

Karttatuloste © Geologian tutkimuskeskus
 Pohjakartta © Maanmittauslaitos, lupa nro 7/MML/10
 Suojelualueet © Suomen Ympäristökeskus

449,4

MELAJÄRVEN DYYNIT

Enontekiö

Tietokantatunnus: TUU-13-175

Arvoluokka: 3

Muodostuma: Tuulikerrostuma

Pinta-ala: 360,6 ha

Korkeus: 480 m mpy.

Karttalehti: 1843 02

Alueen suhteellinen korkeus: 33 m

1843 01

Muodon suhteellinen korkeus: 3 m

Sijainti: Muodostuma sijaitsee Enontekiön luoteisosassa, Karesuvannosta noin 58 kilometriä luoteeseen, Munnikurkkiolta noin kolme kilometriä lounaaseen.

Geologia

Melajärven muodostuma koostuu tuulen kerrostamista suuntautumattomista ja heikosti suuntautuneista dyynikummuista ja kohti länsiluodetta avautuvista kehittyneistä ja melko hyvin kehittyneistä laajakaarisista U:n muotoisista paraabelidyneistä. Kehittyneimmät paraabelidyynit sijoittuvat muodostuman keski- ja itäosiin. Dyynien idän ja kaakon puoleiset suojasivun rinteet ovat jyrkempiä kuin niiden tuulenpuoleiset vastasivut, jotka ovat loivia ja pitkiä. Dyynien korkeudet vaihtelevat 1,5-4,0 metriin, korkeimpien ollessa noin 5-6 metrin korkuisia. Alueelle on muodostunut poropolkujen verkosto, jonka johdosta kasvipeite on monin paikoin rikkoontunut ja tuuli on päässyt pureutumaan korkeimpien dyynien vastasivuille sekä lakialueille syntyneisiin kasvittomiin alueisiin ja kuljettanut dyyniainesta pois selänteiltä. Melajärven lounaispuolella on noin 14 hehtaarin laajuinen tuulen kuluttama kasvipeitteetön kulutuspainanne eli deflaatioallas (Johansson ym. 2000). Sen kaakkoisreunalla on noin 600 metriä pitkä ja yli viisi metriä korkea paraabelidyyni, joka vaeltaa koko ajan lounaaseen kohti Siikajärveä. Samalla se peittää alleen dyynin suojasivun puolella olevaa tunturikoivikkoa. Lähes kahden metrin syvyyteen hautautuneet koivut ovat vielä elossa, mutta syvemmälle hautautuneet ovat kuolleet. Myös muilla muodostuman dyyniselänkeillä on deflaatiopintoja, mutta ne ovat huomattavasti pienialaisempia. Lisäksi pieniä tuulen paljastamia alueita on deltan ja muodostuman länsipuolella harjuselänten pinnalla.

Mannerjäätikön reunan perääntyessä alueelta noin 10 400 vuotta sitten (Johansson ym. 2005) kohti etelää syntyi Torisenon laaksosta Munnikurkkion länsipuolitse Tenonmuotkaan kulkevan harjun kerrostaneen jäätikköjoen suulle jääjärvi (Kujansuu 1967). Jäätikköjoki kerrosti jääjärven runsaasti hienoa hiekkaa ja harjun itäliepeelle syntyi deltamaisia laajentumia. Jäänreunan perääntyessä etelään jääjärven vedenpinta laski ja deltan pinta kohosi vedenpinnan yläpuolelle. Deltan pintaosan hieno hiekka joutui kuivuttuaan alttiiksi tuulen toiminnalle. Mannerjäätikön reunaan myötäilevät luoteesta puhaltavat voimakkaat tuulet kuljettivat ainesta deltan pinnalla ja kerrostivat sen dyynikummuiksi ja paraabelidyneiksi. Kohdealueen arvotus perustuu kartta- ja ilmakuvatulkintaan sekä aikaisemmin ennen arvotustyötä tehtyihin havaintoihin.

Biologia

Alueella ei ole tehty kasvillisuusinventointia. Aluetta peittävät harvapuustoiset tunturikoivikot ja avoimet varpukankaat. Paikoin on myös laajoja, avoimia deflaatioaltaita ja -pienempiä hiekkapainanteita. Alueella on myös saraisia soita, muutama tunturilampi ja yksittäinen tunturiniitty (Suomen maanpeite 2006, ilmakehu, Metsähallituksen kuviotiedot, peruskartta).

Maisema ja muut arvot

Tuulikerrostumat hahmottuvat ympäristöstään deltan pinnalla sijaitsevina loivapiirteisinä kumpuina ja selänkeinä. Muodostumalta avautuu kaunis järvimaisema itään Mela- ja Siikajärville sekä muille muodostumaa reunustaville pikkujärville. Muodostuman dyynikummut ja selänkeet sekä niiden yhteydessä olevat tuulen synnyttämät kasvittomat kulutuspainanteet ja tuulipurrot sekä muodostuman sisään jäävät pienet lammet luovat vaihtelua muodostuman sisäiseen maisemaan. Muodostuma kuuluu kokonaisuudessaan Käsivarren erämaa-alueeseen (FI1300105, EMA120001).

Kirjallisuus:

Johansson, P. (toim.) & Kujansuu, R. (toim.); Eriksson, B., Grönlund, T., Kejonen, A., Maunu, M., Mäkinen, K., Saarnisto, M., Virtanen, K. & Väisänen, U. 2005. Pohjois-Suomen maaperä : maaperäkartojen 1:400 000 selitys. Summary: Quaternary deposits of northern Finland - explanation to the maps of Quaternary deposits 1:400 000. Geologian tutkimuskeskus. Espoo. 236 p.

Johansson, P., Sahala, L & Virtanen, K. 2000 Rantamerkit, tuulikerrostumat ja moreenimuodotumat geologisina luontokohteina. Geologian tutkimuskeskus. Tutkimusraportti 151. 76 s.

Kujansuu, R. 1967. On the deglaciation of western Finnish Lapland. Bulletin de la Commission Géologique de Finlande 232. 98 s.

Suomen maanpeite 2006. CLC2006 maankäyttö/maanpeite - tulkittu sateliittikuva-aineisto. Suomen ympäristökeskus.